Голові спеціалізованої вченої ради Д 64.062.09
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»
доктору наук з державного управління, професору,
заслуженому працівнику освіти України
Домбровській Світлані Миколаївні

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора наук з державного управління, професора,
Ажажі Марини Андріївни,
на дисертаційну роботу Старкова Валентина Івановича
«Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту», подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність обраної теми дослідження.

Сучасний розвиток публічного управління характеризується активним упровадженням цифрових технологій та поширенням використання штучного інтелекту в процесах підготовки й прийняття управлінських рішень. Ці процеси зумовлюють не лише технологічне оновлення діяльності органів публічної влади, а й трансформацію інституційних відносин, управлінських процедур, розподілу повноважень і відповідальності, а також способів взаємодії держави із суспільством.

Застосування штучного інтелекту створює нові можливості для підвищення ефективності публічного управління, удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення, автоматизації адміністративних процедур та покращення якості надання публічних послуг. Поряд із цим використання алгоритмічних технологій супроводжується правовими,

організаційними та безпековими ризиками, пов’язаними з непрозорістю алгоритмічних рішень, захистом персональних даних, забезпеченням підзвітності та визначенням відповідальності за наслідки їх застосування.

Для України зазначена проблематика набуває особливої актуальності в умовах воєнного стану, зростання кібербезпекових загроз та поглиблення європейської інтеграції. Необхідність узгодження національних підходів до регулювання штучного інтелекту з європейськими стандартами актуалізує питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення, визначення повноважень відповідальних інституцій та формування дієвих інструментів державного регулювання.

За таких обставин особливого наукового значення набуває дослідження трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, здатного забезпечити узгодженість діяльності органів публічної влади, належний контроль за використанням алгоритмічних систем, мінімізацію ризиків та захист прав громадян. Вирішення зазначених питань потребує комплексного наукового підходу, що враховує правові, інституційні, технологічні та управлінські аспекти застосування штучного інтелекту.

Дисертаційна робота Старкова В.І. «Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту» присвячена вирішенню актуального наукового завдання, що має важливе теоретичне та практичне значення для розвитку науки державного управління. Обрана тема відповідає сучасним потребам удосконалення системи публічного управління в Україні, а її дослідження є своєчасним і науково обґрунтованим.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Старкова В.І., характеризуються належним рівнем теоретичного обґрунтування, методологічною послідовністю та відповідністю поставленим завданням дослідження. Обґрунтованість одержаних результатів забезпечується застосуванням системного, структурно-функціонального,

порівняльного, статистичного, прогностичного та теоретико-концептуального методів, що дозволило комплексно дослідити трансформацію інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

У першому розділі дисертації автором узагальнено теоретичні підходи до визначення сутності штучного інтелекту, обґрунтовано доцільність його розгляду як соціотехнічної системи та систематизовано напрями застосування алгоритмічних технологій у публічному управлінні. Важливим для обґрунтування подальших наукових положень є розмежування цифрової та алгоритмічної трансформації, що дозволило визначити особливості впливу штучного інтелекту на управлінські процеси, функції органів публічної влади та характер прийняття рішень.

У другому розділі здійснено аналіз нормативно-правового та інституційного забезпечення публічного регулювання штучного інтелекту в Україні, досліджено міжнародний досвід і можливості його адаптації до національних умов, систематизовано ризики використання алгоритмічних систем. Порівняльний аналіз регуляторних підходів, а також дослідження правових, організаційних і технологічних аспектів алгоритмічного аудиту створили належну аналітичну основу для обґрунтування авторських пропозицій щодо вдосконалення інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

У третьому розділі обґрунтовано концептуальні засади трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, визначено його функціональну структуру та розроблено комплексну модель публічного регулювання штучного інтелекту. Послідовність наукової аргументації простежується у взаємозв’язку між результатами попереднього аналізу, запропонованими організаційними рішеннями та розробленим алгоритмом практичного впровадження моделі. Додаткового обґрунтування авторським рекомендаціям надає сформована система показників і критеріїв оцінювання ефективності її функціонування.

Позитивної оцінки заслуговує використання автором нормативно-правових актів України, міжнародних документів, наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналітичних матеріалів та статистичних даних. Залучення різних джерел інформації забезпечило можливість комплексного розгляду досліджуваної проблематики та підвищило аргументованість сформульованих висновків і рекомендацій.

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи мають належне теоретико-методологічне обґрунтування, відповідають меті й завданням дослідження та характеризуються логічною узгодженістю. Послідовність викладення матеріалу й взаємозв'язок між теоретичними положеннями, результатами аналізу та практичними рекомендаціями свідчать про системний характер проведеного дослідження.

Достовірність результатів і новизна дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність результатів дисертаційного дослідження Старкова В. І. підтверджується послідовністю наукової аргументації, відповідністю одержаних результатів поставленим завданням, їх узгодженістю з теоретичними положеннями та висновками проведеного аналізу. Представлені автором наукові розробки мають належне обґрунтування та характеризуються новизною, що становить інтерес для розвитку науки державного управління.

До найбільш вагомих результатів, одержаних уперше, належить розроблення комплексної моделі публічного регулювання штучного інтелекту, що інтегрує нормативно-правовий, інституційний, технологічний та прикладний рівні з наскрізними безпековим і комунікаційним компонентами. Наукова цінність запропонованого підходу полягає у формуванні цілісного уявлення про взаємозв'язок нормативних вимог, діяльності відповідальних інституцій, технологічного забезпечення та практики використання алгоритмічних систем у публічному управлінні.

Самостійним результатом наукової новизни є запропонована автором модель алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту в публічному

секторі, яка поєднує технічний, правовий, організаційний та управлінський підходи. Її значущість визначається можливістю комплексного оцінювання якості даних, функціонування алгоритмів, ризиків і наслідків їх застосування, що створює науково-методичні передумови для посилення прозорості та підзвітності використання штучного інтелекту органами публічної влади.

Серед удосконалених наукових положень заслуговує на увагу обґрунтування особливостей трансформації управлінської діяльності під впливом алгоритмічних систем. Автором розкрито функціональні, процесні, кадрові та організаційні зміни, які супроводжують упровадження штучного інтелекту та визначають необхідність адаптації інституційного механізму його публічного регулювання. Наукове значення цього результату полягає в поглибленні розуміння характеру інституційних змін у системі публічного управління.

Важливим результатом є також удосконалення підходу до розподілу юридичної відповідальності між суб'єктами, залученими до розроблення, впровадження та використання алгоритмічних систем. Запропоноване автором розмежування функцій, повноважень і відповідальності на різних етапах життєвого циклу штучного інтелекту сприяє розвитку наукових підходів до забезпечення правової визначеності та підзвітності у сфері його публічного регулювання.

Подальшого розвитку набули теоретико-методичні засади структурної побудови інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. Автором обґрунтовано виокремлення стратегічного, координаційного, операційного, контрольно-наглядового та кадрово-компетентнісного рівнів, визначено їх функціональне призначення й взаємозв'язки. Практичну спрямованість зазначених положень доповнюють розроблений алгоритм поетапного впровадження комплексної моделі та система показників і критеріїв оцінювання ефективності її функціонування.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 14 наукових працях, з яких 4 статті – у фахових наукових виданнях України з

державного управління, 1 стаття – у науковому виданні держави – члена Європейського Союзу, а також 9 публікацій апробаційного характеру у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 4,8 друкованого аркуша, з яких особисто автору належить 4,0 друкованого аркуша. Тематика публікацій відображає основні напрями дисертаційного дослідження, зокрема питання інституційної трансформації публічного управління, алгоритмічного аудиту, безпеки та підзвітності використання штучного інтелекту.

Аналіз наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи дає підстави позитивно оцінити достовірність та наукову новизну одержаних результатів. Їх зміст відповідає предметній сфері спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а основні положення дослідження знайшли відображення в опублікованих наукових працях здобувача.

Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Наукове значення дисертаційної роботи Старкова В. І. полягає в поглибленні теоретико-методологічних засад дослідження інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту. Одержані результати розширюють наукові уявлення про особливості трансформації публічного управління під впливом алгоритмічних технологій та можуть бути використані для подальших досліджень у сфері державної політики, інституційної взаємодії й регуляторного контролю.

Практична цінність роботи визначається можливістю застосування авторських рекомендацій під час розроблення нормативно-правових актів, удосконалення управлінських процедур, розмежування повноважень відповідальних суб’єктів та організації контролю за використанням алгоритмічних систем. Запропоновані підходи до оцінювання ризиків і перевірки алгоритмічних рішень становлять інтерес для органів державної

влади та місцевого самоврядування, які здійснюють заходи цифрової трансформації.

Окремим напрямом використання результатів дослідження є освітня діяльність, зокрема підготовка здобувачів вищої освіти, підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, а також розроблення навчально-методичних матеріалів із питань цифрового врядування та публічного регулювання штучного інтелекту.

Практичне значення одержаних результатів підтверджується їх упровадженням у діяльність органів публічної влади та освітній процес. Зокрема, положення й рекомендації дисертаційного дослідження використано в діяльності Департаменту освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації під час формування управлінських рішень щодо цифровізації освітньої сфери та вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління освітою (довідка про впровадження № 3161/0/211-26 від 25.05.2026).

Результати дослідження впроваджено в діяльність Павлоградської районної ради Дніпропетровської області під час реалізації програми інформатизації Павлоградського району, розвитку цифрових інструментів публічного управління та вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення органів місцевого самоврядування (довідка про впровадження № 02-24-29/0/2-26 від 03.02.2026).

Практичні розробки дисертанта використано в діяльності Одеської міської військової адміністрації під час удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності, розвитку цифрових сервісів та оцінювання ризиків використання алгоритмічних систем (довідка про впровадження № 2830/0/1-13 від 01.07.2026).

Результати дисертаційного дослідження впроваджено також в освітній процес Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», де їх використовують під час викладання освітніх компонентів із державного управління, цифрового

врядування та інформаційної політики, а також підвищення кваліфікації фахівців (акт впровадження № 694 від 29.12.2025).

Наявність документально підтверджених результатів упровадження засвідчує прикладну спрямованість дисертаційної роботи та можливість використання її наукових положень і рекомендацій для вирішення завдань публічного управління в умовах цифрової трансформації.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Дисертаційна робота Старкова В. І. «Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту» має логічно побудовану структуру, що відповідає меті та завданням дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 240 сторінок. Список використаних джерел налічує 235 найменувань, робота містить 34 таблиці, 7 рисунків та 7 додатків.

У вступі визначено основні характеристики дослідження, його мету, завдання, об’єкт і предмет, методи, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Основна частина дисертації забезпечує послідовне розкриття теоретичних засад, аналіз сучасного стану публічного регулювання штучного інтелекту та обґрунтування напрямів трансформації інституційного механізму. Таблиці й рисунки сприяють систематизації матеріалу та наочному представленню результатів дослідження.

Дисертаційна робота викладена науковою мовою з використанням термінології, характерної для галузі державного управління. Матеріал структуровано, висновки узгоджуються зі змістом проведеного дослідження, а список використаних джерел відображає його теоретичну, нормативно-правову та інформаційно-аналітичну основу. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій.

Автореферат відображає основний зміст дисертаційної роботи, її мету, завдання, методологічні засади, положення наукової новизни, результати та висновки. Його зміст відповідає основним положенням дисертації та

забезпечує належне представлення результатів дослідження для наукового обговорення й оцінювання.

Недоліки та побажання (дискусійні положення до дисертації).

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Старкова В. І., обґрунтованість одержаних результатів та їх практичну спрямованість, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення, які потребують додаткових пояснень і уточнень.

1. У другому розділі дисертації автором проведено порівняльний аналіз європейської, американської та китайської моделей регулювання штучного інтелекту. Визнаючи наукову цінність такого аналізу, вважаємо, що доцільно було б конкретизувати можливості практичної адаптації окремих зарубіжних регуляторних інструментів до інституційних умов України. Зокрема, потребує уточнення, які з них можуть бути впроваджені в сучасних умовах, а які передбачають попереднє вдосконалення нормативно-правового та організаційного забезпечення.

2. У дисертації обґрунтовано авторську модель алгоритмічного аудиту систем штучного інтелекту в публічному секторі, що передбачає комплексне оцінювання технологічних, правових та управлінських аспектів їх функціонування. Додаткового пояснення потребує питання визначення суб’єктів, уповноважених здійснювати такий аудит, та забезпечення їх організаційної незалежності. Конкретизація можливих інституційних форм проведення алгоритмічного аудиту сприяла б посиленню прикладного значення запропонованої моделі.

3. У третьому розділі дисертації автором запропоновано функціональну структуру інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту, що охоплює стратегічний, координаційний, операційний, контрольно-наглядовий та кадрово-компетентнісний рівні. Позитивно оцінюючи зазначений підхід, вважаємо доцільним детальніше розкрити можливі організаційні форми міжвідомчої координації, зокрема взаємодію органів, відповідальних за цифрову трансформацію, кібербезпеку, захист

персональних даних і контроль за використанням алгоритмічних систем. Це сприяло б конкретизації практичних умов реалізації запропонованої структури.

4. Науковий інтерес становлять розроблена автором комплексна модель публічного регулювання штучного інтелекту та алгоритм її поетапного впровадження. Разом із тим додаткового обґрунтування потребують організаційні, кадрові, фінансові й технологічні передумови реалізації запропонованої моделі, а також можливі обмеження її застосування на центральному, регіональному та місцевому рівнях публічного управління. Конкретизація зазначених аспектів сприяла б посиленню практичної спрямованості дослідження.

5. У підрозділі 3.3 дисертації автором сформовано систему показників і критеріїв оцінювання ефективності комплексної моделі публічного регулювання штучного інтелекту, представлену в таблиці 3.11. Позитивно оцінюючи запропонований підхід, вважаємо доцільним конкретизувати методику вимірювання окремих показників, джерела інформації та періодичність проведення оцінювання. Це сприяло б підвищенню практичної придатності розробленої системи та забезпеченню порівнянності результатів її застосування різними органами публічної влади.

Висловлені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, стосуються можливостей подальшого поглиблення окремих положень дослідження та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Вони не впливають на обґрунтованість основних наукових результатів, їх новизну та практичне значення.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Старкова Валентина Івановича «Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено

актуальне наукове завдання щодо трансформації інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту.

Одержані результати характеризуються науковою новизною, належним рівнем обґрунтованості та практичною спрямованістю. Сформульовані автором положення, висновки й рекомендації мають теоретичне і прикладне значення для розвитку науки державного управління та вдосконалення інституційного забезпечення державної політики у сфері штучного інтелекту.

Зміст дисертації відповідає її назві, меті та поставленим завданням. Основні наукові результати відображені в опублікованих працях здобувача, пройшли апробацію на наукових і науково-практичних конференціях та мають документально підтверджене практичне впровадження. Автореферат відповідає основним положенням і висновкам дисертаційної роботи.

За змістом, науковою новизною, обґрунтованістю одержаних результатів, теоретичним і практичним значенням дисертаційна робота Старкова Валентина Івановича «Трансформація інституційного механізму публічного регулювання штучного інтелекту» відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Професор кафедри управління та адміністрування
Запорізького національного університету
доктор наук з державного управління, професор М.А. АЖАЖА

Підпис Ажажа М.А. засвідчую
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ
Д.В. Сисоєнко